

De bijdrage van bestedingscategorieën aan de groei

In traditionele overzichten van de bijdrage van de verschillende bestedingscategorieën aan de economische groei wordt de negatieve bijdrage van de import vaak gesaldeerd met de bijdrage van de export. In dit artikel wordt uiteengezet dat deze werkwijze een vertekend beeld oplevert. Elke bestedingscategorie levert immers slechts een bijdrage aan de groei voor zover die bestedingen betrekking hebben op productie in eigen land. De import moet dus niet met alleen de export worden verrekend, maar moet worden verdeeld over de verschillende bestedingscategorieën. In feite is de bijdrage van de exportsector aan de groei dus groter dan uit traditionele overzichten blijkt, en die van andere bestedingscategorieën kleiner.

DRS. J.A.J. ALDERS*

Uit het *Centraal Economisch Plan 1988* van het Centraal Planbureau (CPB) kan worden opgemaakt dat de groei van het bruto binnenlands produkt in ons land in 1987 bijna 2,5% bedroeg. Vooral de particuliere consumptie en de bedrijfsinvesteringen leverden een forse positieve bijdrage (samen ruim 2,5 procentpunt). Deze werd echter deels gecompenseerd door een negatieve bijdrage van de externe sector (circa 0,25 procentpunt), omdat de invoer van goederen en diensten sneller toenam dan de uitvoer.

Aldus luidt de gangbare interpretatie van de ontwikkeling van productie en bestedingen: aan de economische groei in een bepaald jaar wordt enerzijds bijgedragen door de binnenlandse (of nationale) bestedingen, anderzijds door het verkeer met het buitenland. Een dergelijke presentatiewijze kan op zichzelf bezien nuttige informatie bieden als het gaat om bij voorbeeld de ontwikkeling van het saldo op de lopende rekening van de betalingsbalans. Wanneer men echter geïnteresseerd is in de bijdrage van de verschillende bestedingscategorieën aan de groei van de binnenlandse productie of in het betreffende beslag op de binnenlandse productiecapaciteit, dan is het minder gewenst om de invoer van goederen en diensten geheel 'ten laste van' de uitvoer te brengen. Ook zou op deze wijze de indruk kunnen worden gewekt dat er sprake is van een scherpe scheiding tussen een binnenlandse en een buitenlandse sector, waarbij de enkele jaren geleden ontstane discussie over een vermeende 'duale' economische ontwikkeling in herinnering kan worden geroepen. In werkelijkheid vindt de invoer van goederen en diensten natuurlijk ook plaats ten behoeve van de binnenlandse bestedingen en moet dus niet alleen in mindering op de uitvoer worden gebracht, zoals in de genoemde gebruikelijke presentatiewijze gebeurt.

In dit artikel wordt daarom getracht de bijdrage van de bestedingen aan de economische groei op een andere wijze te presenteren, waarbij met dit aspect rekening wordt gehouden door de invoer uit te splitsen en toe te rekenen

aan de verschillende buiten- en binnenlandse bestedingscategorieën. Hierbij wordt gebruik gemaakt van informatie omtrent directe en indirecte invoeraandelen, gebaseerd op input-outputtabellen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Achtereenvolgens komen aan de orde de gangbare presentatiewijze en de bijbehorende nadelen, de beschikbare informatie over de invoeraandelen van de verschillende bestedingscategorieën en de mogelijkheden en beperkingen daarbij voor het gebruik van een alternatieve specificatie en vervolgens een toepassing daarvan op de periode 1977-1988. De conclusie luidt dat aldus belangrijke aanvullende informatie kan worden verkregen voor een goed inzicht in de ontwikkeling van de productie en de bijdrage van de verschillende bestedingscomponenten daaraan, waarvan bij voorbeeld het CPB of de Nederlandsche Bank in hun publikaties over de economische ontwikkeling gebruik zouden kunnen maken.

De gangbare presentatiewijze

Gewoonlijk wordt in beschrijvingen van de economische ontwikkeling de toedeling van de economische groei aan de diverse bestedingscategorieën gepresenteerd in termen van (ongewogen) procentuele mutaties: zie bij voorbeeld de tabel kerngegevens en het overzicht van middelen en bestedingen in de publikaties van het CPB. Soms ook worden de procentuele mutaties van de bestedingen en de import gewogen om de bijdrage aan de economische groei te verkrijgen; dit wegens gebeurt met de aandelen van

* De auteur is werkzaam bij de Studiedienst van de Nederlandse Bank. Het artikel is op persoonlijke titel geschreven.

Tabel 1. De traditionele presentatiewijze van het groei-overzicht, 1987, volumemutaties

	Ongewogen (procenten)	Bijdrage aan de groei (gewogen; procentpunten) ^a
Particuliere consumptie	3,4	2,0
Overheidsconsumptie ^b	0,7	0,1
Overheidsinvesteringen in vaste activa	0,1	0,0
Bedrijfsinvesteringen in vaste activa ^c	3,6	0,6
Investerings in voorraden	-29,0	-0,1
Uitvoersaldo van goederen en diensten	-12,7	-0,3
Uitvoer van goederen en diensten	(5,2)	(3,0)
Invoer van goederen en diensten	(6,0)	(-3,3)
Bruto binnenlands produkt	2,3	2,3

a. Door weging zijn de mutaties optelbaar.

b. Inclusief lonen en salarissen.

c. Inclusief woningen.

Bron: CPB, *CEP 1988*, Bijlage B2; de cijfers zijn afgerond op 0,1%(-)punt. Zie voor indeling in bestedingscategorieën de bronvermelding van tabel 2.

de bestedingen en import in de productie¹. In tabel 1 is op basis van ramingen uit het *Centraal Economisch Plan 1988* een en ander voor het jaar 1987 weergegeven.

Vaak ook wordt een combinatie van deze twee mogelijkheden gebruikt; er wordt dan uitgegaan van de ongewogen procentuele mutaties, waarbij voor de voorraadvorming echter alleen de gewogen bijdrage wordt weergegeven, evenals voor het uitvoersaldo².

De import wordt in dergelijke overzichten dus of als afzonderlijke negatieve groeicomponent gepresenteerd of gesaldeerd met de export, waarbij dan wordt gesproken van de bijdrage van de externe sector, van het verkeer met het buitenland of van de netto uitvoer. Een nadeel van bovenstaande werkwijze is dat geen juist beeld wordt verkregen van de werkelijke bijdrage van de verschillende bestedingscomponenten aan de economische groei, omdat voorbij wordt gegaan aan het feit dat de invoer (uiteraard) niet alleen plaatsvindt ten behoeve van de export, maar ook ten behoeve van de binnenlandse bestedingen, zowel direct (invoer van eindprodukten) als indirect (via intermediaire leveringen). Bezien we bij voorbeeld de toename van het bruto binnenlands produkt in 1987 dan lijkt het alsof de particuliere consumptie en de bedrijfsinvesteringen een forse bijdrage leveren (2,0 procentpunt respectievelijk 0,6 procentpunt), terwijl de bijdrage vanuit de 'externe sfeer' negatief is (-0,3 procentpunt). Op soortgelijke wijze vatte bij voorbeeld de OESO de economische ontwikkeling in 1986 in Nederland samen in de *Economic Outlook* van december 1986: "Real GDP is estimated to have grown by 1.5 per cent in 1986... Domestic demand appears to have strengthened, reflecting higher private consumption... This is likely to be offset by a negative contribution to GDP growth from stockbuilding and particularly from the real foreign balance..." (blz 117).

In het vervolg van dit artikel zullen we bezien of er mogelijkheden zijn om deze nadelen te ondervangen, door de invoer toe te rekenen aan de verschillende bestedingscategorieën.

Invoeraandelen

Bezien we de import van goederen en diensten nader dan blijkt dat circa 1/3 bestaat uit zogenaamde finale goederen en diensten en dus direct kan worden toegerekend en circa 2/3 uit zogenaamde intermediaire goederen en

Tabel 2. Gecumuleerde invoerquoten en opdeling invoer over bestedingscategorieën, 1980, in procenten^a

	Gecum. invoer- quoten	Aandeel in bestedingen	Toere- kening invoer
Particuliere consumptie	30,54	39,9	35,2
Overheidsconsumptie	8,14	11,7	2,7
Overheidsinvesteringen in vaste activa	23,89	2,1	1,5
Bedrijfsinvesteringen in vaste activa	39,55	11,7	13,3
Investerings in voorraden	85,37 ^b	0,3	0,8
Nationale bestedingen	28,20	65,7	53,5
Uitvoer goederen en diensten	47,03	34,3	46,5
Totaal bestedingen	34,66	100	100

a. Zie verder de voetnoten en opmerkingen bij tabel 1.

b. Restpost (eigen berekening).

Bron: CBS, *De produktiestructuur van de Nederlandse volkshuishouding, deel XI, 1980*, 1983. Noodzakelijkerwijze is uitgegaan van de aldaar gehanteerde indeling in bestedingscategorieën.

diensten. Hiervan is de finale bestemming niet zonder meer duidelijk; op basis van gegevens uit de input-outputtabellen van het CBS is echter een toerekening mogelijk. Het gaat daarbij dan om de zogenaamde gecumuleerde primaire inputcoëfficiënten van de finale bestedingen, in het bijzonder met betrekking tot de invoer. De gecumuleerde importquote van een bestedingscategorie geeft aan welk deel daarvan uiteindelijk (direct en indirect via intermediaire leveringen) is ingevoerd. Deze quoten worden door het CBS jaarlijks op basis van de (overigens niet erg recente) gegevens uit de input-outputtabellen becijferd. Met behulp hiervan en gebruikmakend van de aandelen van de verschillende bestedingscategorieën in de totale bestedingen, kan aldus de invoer geheel worden uitgesplitst en toegedeeld. In tabel 2 is dit voor het jaar 1980 gebeurd.

Afgaande op de gecumuleerde invoerquoten in 1980 blijkt uit tabel 2 (1e kolom) dat met name de export en de bedrijfsinvesteringen voor een niet onbelangrijk deel zijn ingevoerd. Voorraadvorming geschiedt in dat jaar blijkens deze gegevens zelfs grotendeels uit import (te denken valt aan olie en dergelijke), alhoewel de invoerquote van de voorraadvorming moeilijk interpreteerbaar is (zie de volgende paragraaf). De overige bestedingscategorieën kennen een kleiner invoeraandeel, met name de overheidsbestedingen (hier inclusief de loonsom van de overheid). Bezien we vervolgens de opdeling van de import in de 3e kolom van tabel 2, dan blijkt dat de export bijna de helft voor zijn rekening neemt, samenhangend met enerzijds een groot aandeel in de totale bestedingen en anderzijds een relatief grote gecumuleerde importquote. De particuliere consumptie is goed voor ruim 1/3 van de invoer, de bedrijfsinvesteringen voor ruim 1/8.

Indien voor elk jaar de betreffende invoerquoten beschikbaar zouden zijn, zou per jaar kunnen worden berekend hoeveel van een bepaalde bestedingscategorie direct en indirect is ingevoerd. Door dit in mindering te brengen op het betreffende bestedingsonderdeel kan dan worden aangegeven hoe groot per saldo de bijdrage aan het niveau of aan de groei van het bruto binnenlands produkt is. Daarmee kan een alternatief groei-overzicht wor-

1. Zie bij voorbeeld OESO, *Economic Outlook*, juni 1988, blz. 6; CPB, *Macro Economische Verkenning 1986*, blz. 10; of idem, *Centraal Economisch Plan 1981*, blz. 76.

2. Zie bij voorbeeld De Nederlandsche Bank, *Jaarverslag 1987*, blz. 40; OESO, *Economic Outlook*, mei 1986, blz. 136; of CPB, *Centraal Economisch Plan 1984*, blz. 79.

den gepresenteerd. Alvorens dit toe te passen op een aantal recente jaren wordt in de volgende paragraaf echter eerst aandacht besteed aan enkele praktische problemen en beperkingen bij het gebruik van de gecumuleerde invoerquoten voor dit doel³.

Problemen en beperkingen

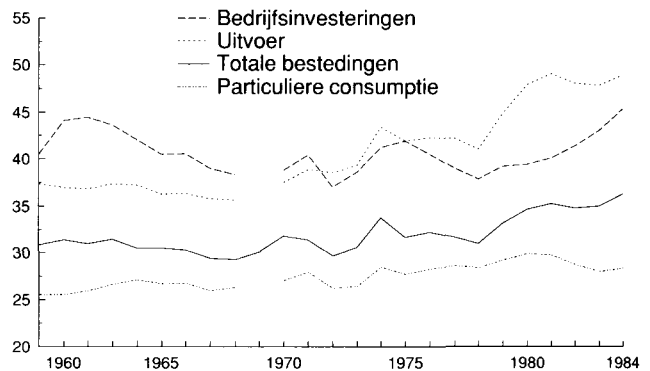
Bij het gebruik van de gecumuleerde invoerquoten spelen verschillende problemen. Ten eerste de beschikbaarheid van de gegevens: het CBS publiceert de invoerquoten jaarlijks vanaf 1959, echter met uitzondering van de jaren 1960 en 1971, terwijl door een lange produktietijd de reeks thans slechts loopt tot en met 1984. Bovendien is er sprake van een groot aantal reeksbreuken, hetgeen de vergelijkbaarheid en bruikbaarheid beperkt. Met name het ontbreken van gegevens van na 1984 is vervelend, omdat de belangstelling zich uiteraard veelal richt op de recente economische ontwikkeling. Een tweede en belangrijker probleem is dat het CBS de invoerquoten op basis van de input-outputtabellen in lopende prijzen berekent, terwijl voor de presentatie van de groeibijdrage van de bestedingen vanzelfsprekend volume-gegevens nodig zijn. Weliswaar zijn er vanaf 1981 input-outputtabellen in constante prijzen beschikbaar, maar het CBS heeft de bijbehorende invoerquoten niet gepubliceerd en niet berekend en bovendien zou daarmee het probleem voor eerdere jaren niet zijn opgelost. Niet onwaarschijnlijk is dat de quoten in constante prijzen afwijken van die in lopende prijzen.

Het ontbreken van de gecumuleerde invoerquoten in constante prijzen en voor alle gewenste jaren maakt het onmogelijk om het invoervolume in elk jaar exact toe te rekenen aan de verschillende bestedingscategorieën. In het vervolg zal daarom gewerkt worden met een benadering. Deze komt erop neer dat we de invoerquoten uit een bepaald jaar nemen en deze ook op oudere en recentere jaren toepassen. We gaan met andere woorden in eerste instantie uit van constante invoerquoten. Bij de toerekening van het invoervolume blijken dan echter in andere jaren dan het basisjaar restposten (positief of negatief) te ontstaan, waarmee dus duidelijk wordt dat de feitelijke invoerquoten niet geheel constant zijn. Dit probleem wordt als volgt opgelost: met een eenvoudige, voor elke bestedingscategorie uniforme correctiefactor wordt voor elk jaar een volledige toerekening gerealiseerd. In wezen komt de gehanteerde aanpak erop neer dat de invoerquoten in constante prijzen van de verschillende bestedingscategorieën weliswaar in de tijd kunnen veranderen, maar dat hun onderlinge verhouding in de berekeningen gelijk gehouden wordt. Of deze benadering grote afbreuk doet aan de werkelijkheid kan bij gebrek aan gegevens niet precies worden nagegaan. Uit de beschikbare informatie kan wel een indruk worden verkregen, hetgeen in het onderstaande wordt toegelicht.

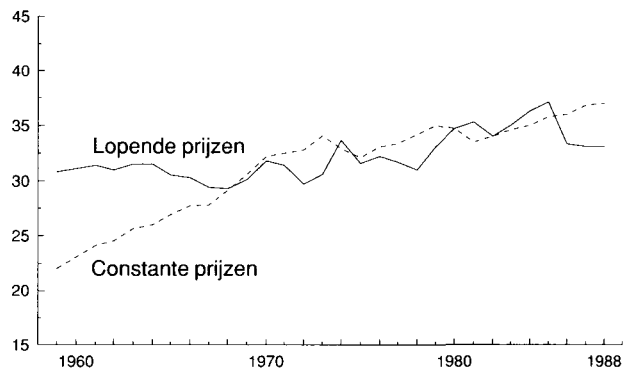
In figuur 1 zijn voor de periode 1959-1984 de door het CBS gepubliceerde gecumuleerde invoerquoten in lopende prijzen weergegeven, en wel voor de drie grootste bestedingscategorieën (samen ruim 85% van het totaal) en de bestedingen als geheel⁴. Uit de figuur blijkt dat er weliswaar geen sprake is van constante quoten, maar dat – met uitzondering van de jaren met forse (olie-)invoerprijsmutaties (1974, 1979/1980) – de fluctuaties van jaar op jaar betrekkelijk gering zijn. De instabiliteit is dus niet al te groot. Of dit ook geldt voor de invoerquoten in constante prijzen is onzeker.

In figuur 2 is nogmaals het verloop van de invoerquote van de totale bestedingen uitgezet, nu echter zowel in lopende als in constante prijzen. Voor de totale bestedingen is deze laatste namelijk eenvoudig zelf te berekenen, om-

Figuur 1. Gecumuleerde invoerquoten, in lopende prijzen

Figuur 2. Invoerquote van de totale bestedingen in lopende en constante prijzen, 1959-1988, 1980 = 100

dat deze quote niets anders is dan de invoer in constante prijzen gedeeld door de totale bestedingen in constante prijzen⁵. Uit deze figuur (aangevuld met informatie tot en met 1988) blijkt dan dat in volume-termen de toename in de tijd veel groter is, maar dat de fluctuaties van jaar op jaar juist kleiner zijn. Dit laatste geldt met name voor de eerder genoemde jaren met grote invoerprijsmutaties (ook 1986). De mate van stabiliteit (hier opgevat als de afwezigheid van grote fluctuaties van jaar op jaar) van de invoerquote in constante prijzen is dus iets groter dan die op basis van lopende prijzen. Of dit ook geldt voor de afzonderlijke bestedingscategorieën is niet zeker, maar lijkt ook niet

3. Alhoewel voor zover is na te gaan nooit voor dit doel, wordt in een ander kader op vergelijkbare wijze van de input-outputgegevens gebruik gemaakt. Zo wordt door het CBS een prijsanalyse gehanteerd, waarbij met behulp van primaire gecumuleerde inputcoëfficiënten de prijsontwikkeling van de finale bestedingen wordt geanalyseerd in termen van ontwikkelingen van produktiekosten per eenheid produkt (zie b.v. H.W.J. Donkers, *Methodologie van de prijsanalyse*, Statistische onderzoeken M12, CBS, 1981). Ook het CPB volgt in zijn modellen een vergelijkbare aanpak (zie b.v. CPB, *FREIA*, Monografie 25, 1983, blz. 40-49). Verder kan in dit kader een recente studie van het CBS naar de ontwikkeling van de structuur van de werkgelegenheid worden genoemd, waarin gebruik wordt gemaakt van gecumuleerde inputcoëfficiënten om de directe en indirecte arbeidsinzet van de finale bestedingen te berekenen (zie CBS, *De ontwikkeling van de structuur van de werkgelegenheid 1972-1981*, Statistische onderzoeken M29, 1987).

4. Hierbij is op eenvoudige wijze gecorrigeerd voor de eerder genoemde reeksbreuken in 1969 (alleen mogelijk voor de bestedingen als totaal), 1977, 1979 en 1980 en voor de ontbrekende jaren (1960 en 1971).

5. Voor de duidelijkheid zij vermeld dat voor de afzonderlijke bestedingscategorieën een dergelijke eigen berekening niet mogelijk is, omdat de benodigde zogenaamde gecumuleerde invoerprijzen van de afzonderlijke bestedingscategorieën niet beschikbaar zijn.

Tabel 3. Verschillende presentatiewijzen van groeibijdragen^a

	1977/1979 ^b	1980/1982 ^b	1983/1985 ^b	1986	1987	1988
<i>Traditionele presentatie</i>						
Particuliere consumptie	2,4	-0,7	0,7	1,8	2,0	0,8
Overheidsconsumptie	0,6	0,2	0,0	0,3	0,1	0,1
Overheidsinvesteringen in vaste activa	-0,3	-0,1	0,0	-0,2	0,0	-0,1
Bedrijfsinvesteringen in vaste activa	1,0	-1,0	0,8	1,6	0,6	0,0
Investeringen in voorraden	-0,2	-0,3	0,2	0,2	-0,1	0,0
Totaal nationale bestedingen	3,5	-1,9	1,8	3,7	2,6	0,8
<i>Uitvoerssaldo goederen en diensten</i>						
(wv. uitvoer)	-1,1	1,5	0,5	-1,5	-0,3	0,6
(wv. invoer (-/-))	(1,5)	(0,5)	(3,1)	(0,4)	(3,0)	(2,0)
	(-2,6)	(1,0)	(-2,6)	(-1,8)	(-3,3)	(-1,4)
Bruto binnenlands produkt	2,4	-0,4	2,3	2,3	2,3	1,4
<i>Alternatieve presentatie^c</i>						
Particuliere consumptie	1,3	-0,4	0,4	1,2	1,0	0,5
Overheidsconsumptie	0,5	0,2	0,1	0,3	0,1	0,1
Overheidsinvesteringen in vaste activa	-0,2	-0,1	0,0	-0,2	0,0	0,0
Bedrijfsinvesteringen in vaste activa	0,5	-0,5	0,4	0,9	0,2	-0,1
Investeringen in voorraden	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal nationale bestedingen	2,1	-0,8	0,9	2,2	1,3	0,5
<i>Uivoer van goederen en diensten</i>						
	0,3	0,4	1,4	0,1	1,0	0,9
Bruto binnenlands produkt	2,4	-0,4	2,3	2,3	2,3	1,4

a. Volumemutaties in procentpunten (optelbaar; afgerond). Voor het overige: zie tabel 1.

b. Gemiddeld per jaar.

c. Benadering, op basis van gecumuleerde invoerquoten 1980 (met een uniforme correctie in andere jaren).

geheel onwaarschijnlijk. Meer dan deze globale indicatie, ter onderbouwing van de besproken benadering voor de groeibijdrage van finale bestedingen, kan echter aan de beschikbare informatie niet worden ontleend.

Behalve de keuze van het basisjaar resteren er nog twee problemen. Ten eerste de indeling in finale bestedingscategorïen door het CBS. In de input-outputtabellen worden slechts zes posten onderscheiden, waarbij met name het ontbreken van de vaak gehanteerde uitsplitsing van de overheidsconsumptie (in een loonsom- en een materieel deel) en de bedrijfsinvesteringen in vaste activa (in woningen en overig) een gemis is⁶. Ten tweede de invoerquote van de voorraadvorming. Vanwege de systematiek van de Nationale Rekeningen draagt deze een restpostkarakter, hetgeen tot sterk fluctuerende en soms merkwaardige uitkomsten voor afzonderlijke jaren kan leiden. Dit is ook de reden dat het CBS deze quote niet publiceert. Wordt op basis van eigen becijferingen het gemiddelde genomen over een aantal jaren, dan blijkt deze quote uit te komen op 80 à 85%⁷. Deze waarde komt toevallig nagenoeg overeen met die voor het jaar 1980 (zie tabel 2), hetgeen een reden is om dit jaar ook als basis voor de berekeningen in de volgende paragraaf te kiezen⁸. Een andere reden is dat alle gebruikte CBS-gegevens voor produktie en bestedingen luiden in constante prijzen van 1980.

Toepassing

In deze paragraaf wordt de alternatieve presentatie van de groeibijdrage van de bestedingen toegepast op de periode 1977-1988 en vergeleken met de traditionele aanpak. In een appendix zijn de daarbij gehanteerde vergelijkingen vermeld. In tabel 3 zijn de resultaten opgenomen. Deze zijn dus een benadering, gezien de hiervoor besproken problemen. De periode-indeling is ingegeven door het feit dat in 1977 t/m 1979 de economische groei nog bijna 2,5% per jaar bedroeg, terwijl de jaren 1980 t/m 1982 per saldo een

daling van het bruto binnenlands produkt betekenden. In 1983 is het economisch herstel ingezet, dat zich volgens de ramingen van het CPB in het *CEP 1988* tot 1988 zal voortzetten.

Welk beeld volgt nu uit de verschillende presentaties? De inkrimping van de economie in de periode 1980 t/m 1982 met gemiddeld 0,4% per jaar is volgens de traditionele analyse toe te schrijven aan forse negatieve bijdragen van de binnenlandse bestedingen (samen -1,9 procentpunt), die niet geheel goedge maakt konden worden door de eveneens forse positieve bijdrage van het uitvoersaldo (1,5 procentpunt). Dit laatste wordt echter mede veroorzaakt door een daling van invoer, die in deze traditionele presentatie geheel ten goede komt aan de bijdrage van het uitvoersaldo aan de economische groei. Uit de alternatieve opstelling komt een heel ander beeld naar voren: de bijdrage van de binnenlandse bestedingscomponenten is minder negatief, omdat immers ook de invoer voor deze bestedingscomponenten kon dalen. De positieve bijdrage van de uitvoer is veel geringer dan die van het uitvoersaldo in het traditionele beeld, omdat in deze alternatieve presentatie immers rekening wordt gehouden met de benodigde invoer ten behoeve van de uitvoer.

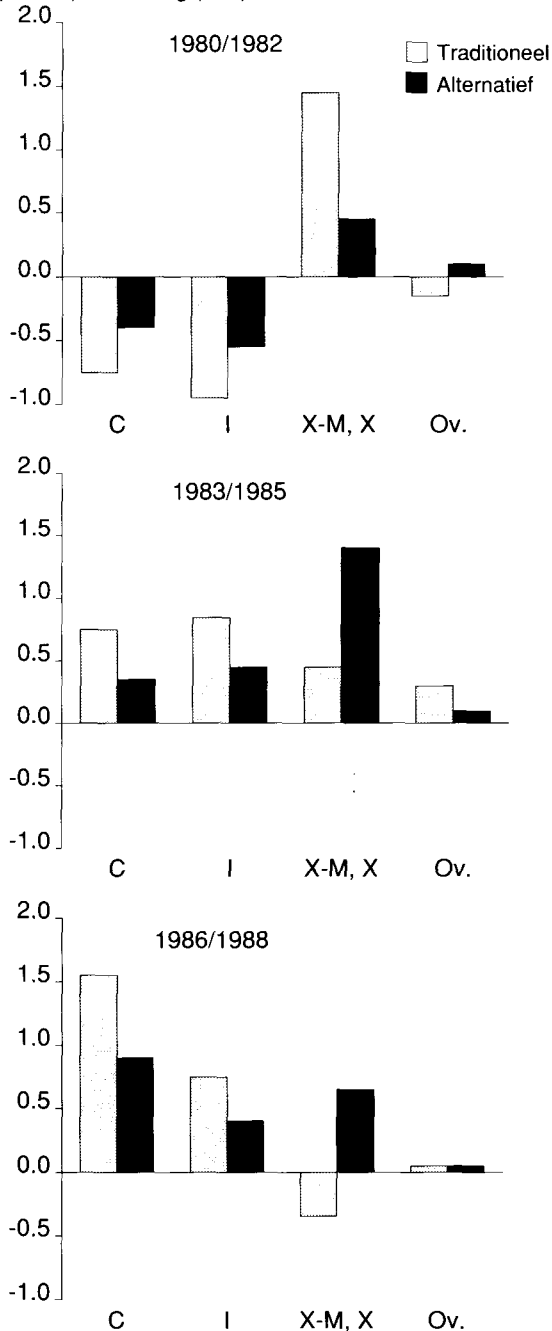
In de jaren na 1982 is er sprake van een economische

6. Waarschijnlijk is dat de gecumuleerde invoerquote van investeringen in woningen veel lager is dan die van de overige bedrijfsactiva, terwijl die van de overheidsconsumptie fors hoger zal zijn indien de min of meer technische post 'lonen en salarissen van de overheid' buiten beschouwing zou worden gelaten. Bij divergerende ontwikkelingen van deze afzonderlijke bestedingscategorïen zullen de invoerquoten van de betreffende totalen minder goed voldoen.

7. Het gemiddelde betreft de jaren 1977/1984. Het jaar 1983 is daarbij buiten beschouwing gelaten vanwege de incidenteel en oninterpreteerbaar hoge invoerquote van de voorraadvorming in dat jaar (groter dan 1).

8. Overigens is uit aanvullende berekeningen gebleken dat, gegeven de gekozen aanpak (een uniforme correctiefactor), de keuze van het basisjaar weinig invloed heeft op het beeld in grote lijnen (met uitzondering van de voorraadvorming).

Figuur 3. Traditionele respectievelijk alternatieve presentatie van groeibijdragen van particuliere consumptie(C), bedrijfsinvesteringen in vaste activa(I), exportsaldo/export(X-M,X) en 'overig'(Ov.)

groei van meer dan 2% gemiddeld per jaar. In de jaren 1983 tot en met 1985 kan dit blijken de traditionele aanpak nog in geringe mate aan het uitvoersaldo, en vooral aan de particuliere consumptie en de bedrijfsinvesteringen in vaste activa worden toegeschreven. In de jaren 1986 en 1987 is de bijdrage van deze binnenlandse bestedingscomponenten nog groter, terwijl die van het uitvoersaldo zelfs negatief is: de invoer groeit harder dan de uitvoer (uiteraard steeds in volume-terminen gemeten). Ook hier geeft de alternatieve presentatie echter een genuanceerder beeld: de bijdrage van de export is in de jaren 1983/1985 aanzienlijk en van veel groter belang dan in het traditionele beeld. Een vergelijkbare nuanciering geldt voor de periode 1986-1988. Zoals figuur 3 laat zien, blijft de export een belangrijke groeibepalende factor. In de alternatieve presentatie is de bijdrage van de particuliere consumptie en de bedrijfsin-

vesteringen in vaste activa aan de economische groei juist minder groot, doordat rekening wordt gehouden met de geïnduceerde invoer.

Een ander opvallend punt is de bijdrage van de voorraadvorming: in de traditionele analyse kan deze voor afzonderlijke jaren vrij fors zijn (zowel positief als negatief), terwijl in het alternatieve beeld door de hoge invoerquote van de voorraadvorming de bijdrage steeds slechts marginaal is.

Evaluatie

In dit artikel is aandacht besteed aan verschillende presentatiewijzen van de ontwikkeling van produktie en bestedingen. Ter afsluiting wordt onderstaand nader ingegaan op de vraag naar de relevantie van een en ander; hoe kan in de praktijk bij de beschrijving van de macro-economische ontwikkeling met deze bevindingen rekening worden gehouden?

Wanneer men geïnteresseerd is in de ontwikkeling van de verschillende bestedingscategorieën op zich, dan verschaffen de 'gewone' procentuele mutaties uiteraard relevante informatie: in 1987 bij voorbeeld is de particuliere consumptie met 3,4% toegenomen, de export met 5,2% (zie tabel 4). Spits de aandacht zich echter toe op de groei van de binnenlandse produktie en de bijdrage van de binnen- en buitenlandse bestedingscomponenten daaraan, dan liggen de zaken anders. De mutaties van de bestedingen moeten dan worden uitgedrukt in percentages van het binnenlands produkt (procentpunten in plaats van procenten) en de invoer moet in het beeld worden betrokken, omdat deze betrekking heeft op produktie in het buitenland. In dit artikel is aangetoond dat er daarbij nadelen kleven aan een - traditionele - presentatie waarbij de invoer geheel in mindering wordt gebracht op de uitvoer van goederen en diensten, ter bepaling van de bijdrage van de externe sector aan de economische groei, naast die van de binnenlandse bestedingen. Natuurlijk is een confrontatie van uiten invoercijfers met elkaar nuttig wanneer bij voorbeeld de ontwikkeling van het saldo op de lopende rekening wordt bestudeerd, maar in het kader van een analyse van de bijdrage van de verschillende bestedingscategorieën aan de groei van de produktie is dat duidelijk minder gewenst. Rekening houdend met de bevindingen in dit artikel, kan de invoer in een analyse van groeibijdragen op twee wijzen worden verwerkt. Enerzijds als afzonderlijke totaal-afrekening, zonder toerekening aan de consumptie, investeringen en export; in ieder geval wordt de invoer dan niet uitsluitend ten laste van de uitvoer gebracht (zoals in de traditionele presentatie). Men zou aldus kunnen spreken van de *bruto bijdrage* van de bestedingscategorieën aan de economische groei, zijnde de bijdrage zonder rekening te houden met de geïnduceerde extra invoer. Voor het jaar 1987 luidt de interpretatie dan: de bruto bijdrage van de particuliere consumptie bedroeg 2,0 procentpunt, die van de bedrijfsinvesteringen in vaste activa 0,6 procentpunt en die van de uitvoer van goederen en diensten 3,0 procentpunt (de overige bestedingscomponenten leverden per saldo geen bijdrage), samen 5,6 procentpunt. Daartegenover stond een toename van de invoer met 3,3 procentpunt, zodat het binnenlands produkt in 1987 per saldo met 2,3% is gestegen (tabel 4).

Gebruik makend van de gecumuleerde invoeraandelen uit de input-outputtabellen van het CBS kan de invoer ook worden toegerekend aan de verschillende bestedingscategorieën, volgens de alternatieve presentatie. Dan zou gesproken kunnen worden van de *netto bijdrage* van consumptie, investeringen en export aan de economische groei in 1987 van 1,0, 0,2 respectievelijk 1,0 procentpunt (en overige 0,1), samen 2,3%. Deze netto-methode heeft

Tabel 4. Een samenvattend overzicht van productie en bestedingen in 1987, volumemutaties in procenten

	Mutatie t.o.v. voorafgaand jaar	Bruto bijdrage aan groei bbp ^a	Netto bijdrage aan groei bbp ^b
Particuliere consumptie	3,4	2,0	1,0
Bedrijfsinvesteringen in vaste activa	3,6	0,6	0,2
Overige binnenlandse bestedingen	-0,1	0,0	0,1
Uitvoer van goederen en diensten	5,2	3,0	1,0
Invoer van goederen en diensten	6,0	-3,3	
Bruto binnenlands produkt	2,3	2,3	2,3

a. Mutatie in procenten van het bruto binnenlands produkt; optelbaar.
 b. Idem, na verrekening van geïnduceerde invoer van goederen en diensten met behulp van de alternatieve analyse.

als voordeel dat de daadwerkelijke bijdragen aan het binnenlands produkt resulteren, dat wil zeggen de bruto toename minus de daardoor veroorzaakte extra invoer van goederen en diensten. De omvang van de bijdragen wordt daardoor gemitigeerder voorgesteld (zowel minder positief als negatief), in een mate die afhankelijk is van de verschillende hoogten van de gecumuleerde invoeraandelen van de bestedingscomponenten. Dit kan ook nog als volgt worden geïnterpreteerd: door de verschillen in invoeraandelen (zie tabel 2) betekent een bruto bijdrage van 1,0 procentpunt bij de particuliere consumptie een netto effect van 0,7 procentpunt, bij de bedrijfsinvesteringen in vaste activa 0,6, de uitvoer ruim 0,5 en de investeringen in voorraden slechts 0,15 procentpunt⁹. Verder kan als voordeel worden genoemd dat juist in jaren waarin de uitvoer en binnenlandse bestedingen uiteenlopende ontwikkelingen vertonen, de alternatieve presentatie een beter beeld geeft van de groei-bijdragen, met name ten opzichte van de traditionele presentatie met de uitsplitsing binnenland/externe sector. Ook met invoerpenetratie wordt beter rekening gehouden; een bepaalde bruto toename van de bestedingen levert immers een geringere bijdrage aan de economische groei wanneer het invoeraandeel stijgt: in de netto presentatie komt dit tot uitdrukking. Een nadeel is het feit dat het bij de gehanteerde methode gaat om een benadering en wellicht ook het minder sprekende beeld dat resulteert (kleinere getallen).

In tabel 4 zijn de verschillende presentatiemogelijkheden nog eens op een rijtje gezet.

Al met al kan de conclusie zijn dat de alternatieve analyse belangrijke aanvullende informatie kan bieden voor het verkrijgen van een goed inzicht in de ontwikkeling van de productie en de bijdrage van de verschillende bestedingscomponenten daaraan. Denkbaar is dat bij voorbeeld het Centraal Planbureau of de Nederlandsche Bank in hun publikaties over de economische ontwikkeling in ons land gebruik maken van deze aanvullende informatie. Punten voor nadere studie vormen de kwestie van de achterliggende veronderstellingen ten aanzien van de stabiliteit van de gecumuleerde invoeraandelen bij de alternatieve specificatie, alsmede de – beperkte – indeling in bestedingscategorieën.

J.A.J. Alders

9. Eenvoudig te berekenen met de invoeraandelen uit tabel 2, hier voor het gemak onder de veronderstelling dat deze onveranderd blijven. Bij de becijferingen in de tabellen 3 en 4 is uiteraard rekening gehouden met de feitelijke ontwikkeling: sinds het begin van de jaren tachtig is sprake van een toenemend invoeraandeel van de bestedingen (een indicatie voor invoerpenetratie).

Appendix

Bij de alternatieve aanpak is gebruik gemaakt van een klein vergelijkingensysteem, dat hieronder wordt weergegeven en toegelicht.

$$B_{bp,t} = \sum_j (Bijdrage B_{t,j}) \quad (j=1 \text{ t/m } 6, t=1977 \text{ t/m } 1988) \quad (1)$$

De groei van het bruto binnenlands produkt bestaat uit de som van de bijdragen van de verschillende bestedingscategorieën $B_{t,j}$.

$$Bijdrage B_{t,j} = \{(1 - iq_{t,j}) B_{t,j} - (1 - iq_{t-1,j}) B_{t-1,j}\} \cdot 1/bbp_{t-1} \quad (2)$$

De bijdrage aan de economische groei van een bestedingscategorie wordt gevormd door de absolute toename daarvan, voor zover niet ingevoerd. Hiertoe wordt het desbetreffende bestedingsniveau in zowel jaar t als $t-1$ vermenigvuldigd met 1 minus de desbetreffende gecumuleerde invoerquote iq in jaar t respectievelijk $t-1$. Het geheel wordt geschaald aan het bruto binnenlands produkt in $t-1$.

$$M_{berekend,t} = \sum_j \{(iq_{1980,j}) \cdot B_{t,j}\} \quad (M = \text{invoer}) \quad (3)$$

$$iq_{t,j} = iq_{1980,j} \cdot M_{feitelijk,t} / M_{berekend,t} \quad (4)$$

In vergelijkingen 3 en 4 wordt ervoor gezorgd dat de invoer in een bepaald jaar geheel wordt toegerekend aan de verschillende bestedingscategorieën. Hiertoe wordt in vergelijking 3 eerst becijferd hoe groot de invoer zou zijn geweest indien de invoerquoten uit 1980 toegepast worden op de feitelijke bestedingen in jaar t . Met het verschil tussen de aldus berekende en de feitelijke import worden vervolgens de invoerquoten uit 1980 evenredig aangepast. Aldus is gewaarborgd dat vergelijking 1 precies sluit¹⁰.

10. Het Centraal Planbureau volgt in haar modellen (overigens in een ander kader) een vergelijkbare aanpak. Zie bij voorbeeld CPB, FREIA, Den Haag, 1983, blz. 41/42.